

N:o 76.

Af herr **Wrangel**, i anledning af Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901.

I Kungl. Maj:ts nådiga proposition n:o 183 till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901, gifven Stockholms slott den 2 april 1909, föreslås, att värnpliktiga reimmigranter under vissa villkor skulle befrias från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

Af det propositionen vidfogade utdraget ur statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden framgår, att den nya lagbestämmelsen anses öppna en utväg, genom hvilken de skadliga följderna af den från vårt land utgående starka emigrationen skulle i någon mån kunna minskas på det sätt, att till mogen ålder komma, i främmande världsdel bosatta, svenskfödde män, hvilka önskade åter bosätta sig i fäderneslandet, icke längre behöfde afhålla sig därifrån i följd af obenägenhet att underkasta sig nu gällande värnpliktslags fordringar på tjänstgöring i fredstid.

Oafsedt huruvida den utväg, som i propositionen blifvit föreslagen för att motverka olägenheterna af den starka åderlätning, som vårt land genom emigrationen får lida, i verkligheten skulle komma att visa sig effektiv, synes det mig i hvarje fall högeligen önskvärdt, att genom det nu framförda lagförslaget äfven öppnades möjligheter för återvinnande åt den svenska sjöfarten af en del i utländsk fart användt svenskt sjöfolk. Sådan lagbestämmelsen nu blifvit i propositionen formulerad, torde den helt och hållet afskära alla dylika möjligheter.

Af redogörelsen å sid. 37 och 38 i propositionen framgår, att chefen för marinstabén äfven hyser en med det anförda öfverensstämmande uppfattning, till stöd för hvilken följande blifvit af honom anfördt:

»Med aflyttning torde här afses uttagande af flyttningsbetyg och därpå följande afresa från riket, hvilket nog vore den vanligast före-

kommande form, under hvilken personer, som hade sin verksamhet i land, utvandrade, hvaremot så icke torde vara fallet med sjöfarande. Fullt ut lika stor vikt syntes böra tillmätas återbördandet åt fäderneslandet af dess sjöfarande som af dess öfriga söner. Att ett oerhördt stort antal svenska sjömän vid unga år öfvergåfve den svenska sjöfarten för den utländska och att sedermera många af dem, då de önskade återvända hem, afskräcktes därifrån på grund af väntande böter eller straff och därpå följande tjänstgöring, vore ett allmänt känt faktum. Flertalet af från värnpliktens fullgörande uteblifna sjömän torde icke uttaga flyttningsbetyg utan börja med att mönstra på utländskt fartyg — i svensk eller utrikes hamn — och sedan fortsätta i utländsk fart, hvarefter de ej vidare reflekterade öfver eller iakttog sina medborgerliga skyldigheter. Hade sådana värnpliktiga oafbrutet i flera år varit från fäderneslandet frånvarande, funnes all anledning att likställa dem med *till främmande världsdel afflyttade.*»

Chefen för marinstaben har emellertid i sitt ofvan åberopade utlåtande äfven angifvit några från den officiella värnpliktsstatistiken hämtade siffror, hvilka synas mig synnerligen ägnade att belysa förhållandet och därför här återgifvas:

»Antalet vid inskrifningsförrättningarna för sjömanshusen förfallolöst uteblifna inskrifningsskyldiga värnpliktiga utgjorde för åren 1902—1904 i medeltal per år 40,7 % af hela antalet inskrifningsskyldiga. Motsvarande siffra för rullföringsområdena var 30 %, hvarvid är att märka, det i sistnämnda siffra äfven ingå sjömän, som på grund af långvarig bortovaro afförts från sjömanshusens register och sedermera uppförts i rullföringsområdenas inskrifningslängder. Skillnaden blifver också mera märkbar, om jämförelsen grundas på antalet från *tjänstgöring* uteblifna. I procent af inställeskyldiga utgjorde detta antal i medeltal per år under ofvan uppgifven tld 63,2 % (5,271 man) vid flottan och 8,9 % (2,683 man) vid hären.»

Fästes återigen afseende allenast vid de *å sjömanshus inskrifna* (flottan i allmän tjänst tilldelade) värnpliktigas inställelse till tjänstgöring, stiger enligt statistiken för åren 1903—1908 antalet *från tjänstgöring uteblifna* till i medeltal per år 76,6 % (4,144 man) af antalet inställeskyldiga, i sanning talande siffror. Med dem för ögonen torde väl icke någon vilja bestrida, att det för sjöfartsnäringen skulle kunna vara af stor betydelse, att svenska sjömän, som i många år varit borta från fäderneslandet, i lagförslaget blefve likställda med våra emigranter.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, som förklarar sig icke kunna instämma uti hvad chefen för marinstaben i saken anfört, har dock

enligt mitt förnämnde häremot anført mycket svaga skäl. I all synnerhet kan jag icke biträda påståendet om att sjömannens återvändande icke skulle hafva samma nationalekonomiska betydelse som amerikafararens. Att denna min uppfattning äfven delas af sjöfartsnäringens målsmän i allmänhet, torde framgå af följande år 1908 gjorda uttalande af Sveriges redareförening: »För att till hemlandet återförvärfva en del af det stora antalet svenska sjömän ombord å utländska fartyg vore synnerligen önskvärdt, att ådömda bestraffningar för försummad inskrifning eller beväringstjänst om möjligt lindrades eller helt upphäfdes för de sjömän, som inom viss tid önskade återvända till tjänstgöring å svenska fartyg.» Departementschefens afvisande hållning i frågan gentemot chefen för marininstaben synes uteslutande vara grundad därpå, att han vid frågans lösning endast låtit sig bestännas af att vissa juridiskt antagliga förmildrande omständigheter borde föreligga, för att den åsyftade befrielsen från värnpliktstjänstgöring alls skulle kunna tillstyrkas, medan däremot hufvudsyttet, att jämka något på försvarsintresset till förmån för landets allmänna intressen, fått träda i bakgrunden.

Därest undantagsbestämmelser för reimmigranter skola, på sätt i den nådiga propositionen föreslås, i värnpliktslagen införas, böra enligt min åsikt på ofvan angifna skäl dessa undantagsbestämmelser omfatta äfven med emigranter jämförliga sjömän; och får jag således hemställa,

att Riksdagen, i händelse af bifall i öfrigt till den af Kungl. Maj:t föreslagna förändrade lydelsen af § 16 i värnpliktslagen den 14 juni 1901, ville antaga följande tillägg till det nya momentet 6 af samma §:

Från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid frikallas likaledes den, som före inträdet i värnpliktsåldern lämnat riket i följd af seglation med fartyg och därefter hit återkommit; dock under villkor:

att han under det år, han återkommit, fyllt minst trettio år, samt

att bortovaron från riket fortvarit i minst tio år och att han därunder antingen gjort tjänst å utländska fartyg eller ock varit bosatt i land inom främmande världsdel.

Stockholm den 27 april 1909.

H. Wrangel.